

Милорад РАДОЈЧИЋ

БОШКО СТОЈАНОВИЋ

Бошко Стојановић рођен је 18. јануара 1914. године у Горићу, недалеко од Ваљева, у imuћној сеоској породици. Када је напунио осам година пошао је у основну школу. Прва два разреда учио је у суседном селу Попучке свакодневно пешачећи десетак километара по лошим сеоским путевима. Основне тајне писмености освајао је уз несебичну помоћ и подршку Персе и Милорада Грбића, неуморних просветних радника и старих социјалиста, чија су сва деца (имали су их четворо) припадала револуционарном покрету. Пошто је у међувремену отворена основна школа у Доњој Грабовици, која му је била много ближа, даље школовање је наставио у њој. Уз нову школу Бошко је добио и новог учитеља; то је био Милан Ранисављевић, родом из Лукавца код Ваљева.

У току основног школовања постизао је стално одличан успех и примерно владање мада је, попут друге сеоске деце, морао помагати родитељима у обављању свакодневних послова.

По препоруци учитеља и уз подршку родитеља Бошко се уписао у Гимназију у Ваљеву. Да би редовно присуствовао школским часовима морао је свакодневно пешачити скоро десет километара од куће до школе и наозад. Уз све то, често су му недостајале књиге и друга училиа. И поред тога био је један од бољих ученика у свом одељењу.

Он је, по казивању његових вршњака, био ретко леп младић, изразито висок, витког стаса, плавих очију и дугих трепавица. Био је веома комуникативан и дружељубив. У слободном времену бавио се спортом.

Учесник видовданских нереда

Са преласком из нижих у више разреде код ученика Ваљевске гимназије све више се осећала подвојеност између деце која потичу из градских и сеоских породица. Наставници и професори били су много строжи у оцењивању, а енергичнији и дрскији у кажњавању сеоских малишана. Неки од њих чак су и отворено питали сеоску децу шта ће она у школи кад имају земљу од које могу да живе.

Тај начин размишљања временом су почела да прихватају и поједина градска деца. У жељи да се и на овај начин додворе својим васпитачима појединци међу њима почели су своје вршњаке са села називати разним погрдним именима, као што су: „репоње“, „гегуле“, „гејаци“ итд.

Рођен и одрастао у породици где се често и са поносом говорило о борби за национално ослобођење, васпитаван од старог социјалисте и усмераван у правцу прогреса Бошко је бивао све више озлојеђен оваквим поступцима својих професора и школских другова. Читајући напредну литературу брзо је схватио да у друштву постоје снаге које се боре за лепшу будућност и праведније односе међу људима.

Као гимназијалац постао је члан Литерарне дружине „Чика Љуба“ која је деловала при Ваљевској гимназији и окупљала младе прогресивне снаге. Врло брзо је био запажен по својим оштрим, јасним и конкретним критикама радова који су читани. Ни његови литерарни састави нису пролазили без запаженијег одјека, поготову што су најчешће били социјалног карактера.

Скоро истовремено постао је и члан Стега извиђачка и планински, који је децембра 1922. године основан при Ваљевској гимназији. Чланови ове организације младих повремено су организовали заједничке излете до Белија, на извор Граца, у Јовању, Петњицу, Рабровицу и Бранковину, а одлазило се чак и до Дрине. Бошко је редовно узимао учешћа у тим излетима.

Непосредно по увођењу шестојануарске диктатуре власти су забраниле рад свих бачких друштава и дружина у земљи, па и у Ваљевској гимназији. Та одлука тешко је погодила Бошка и његове другове. Ни одлука да, након годину дана забране, бачка удружења могу наставити рад, али уз предходно одобрење њихових правила од Министарства просвете, није их одобровољила. Ново огорчење изазвала је одлука да се појача контрола владања ученика гимназије у Ваљеву због чега је уведено обавезно дежурство гимназијских наставника не само у школи, већ и на значајним јавним местима у граду.

Тих мучних година долази и до значајног поопштравања критеријума у оцењивању, а све је више и бирократских и непедagoшких метода појединих наставника. Захваљујући томе Ваљевска гимназија најслабије резултате имала је у јулу школске 1930/31. године. Најгоре су прошли ученици првог и седмог разреда. У првом одељењу седмог разреда, у коме је учио и Бошко Стојановић, разред је завршило свега девет ученика, док их је понављало исто толико, а сви остали су пали на поправни испит. Бошко би имао врло добар успех да није било слабе оцене из математике.

Приликом саопштавања резултата, 28. јуна 1931. године (Видовдан), дошло је до инцидента у Ваљеву познатог под именом „видовдански нереди“. Ученици IIV-1 напали су и претукли свог разредног старешину и професора математике Николу Божићевића. Повод за то био је велики број слабих оцена из математике, а прави узрок његово дрско и некоректно држање према напреднијим ученицима.

Пошто се инцидент догодио после саопштавања резултата и предаје сведочанстава, школске власти нису имале могућности за предузимање било каквих мера према „изпредницима“ до почетка нове школске година па је истрага поверена полицијским органима. У току истраге дошло се до сазнања да су у овај инцидент били умешани и ученици другог мушког одељења седмог разреда.

Овај инцидент добро је дошао полицији да се коначно обрачуна са групом напредне омладине из ове генерације за коју се знало да пропагира комунистичке идеје. На њихову сугестију Наставнички савет Ваљевске гимназије, 1. септембра 1931. године, донео је одлуку да се из оба одељења седмог разреда искључи 31 ученик. Као један од иницијатора и учесника Бошко је искључен из гимназије без права уписа у другу школу за наредне две године. Том приликом искључен је и Живорад Жикица Јовановић, мада није непосредно учествовао у овом инциденту.

Ученик Железничко-саобраћајне школе у Београду

Пошто је искључен из Ваљевске гимназије Бошко је остао у селу. Целе године је орао, косио, копао и обављао друге напорне сеоске послове. У те дане највише је ипак друговао са књигама. Читао је све што би му долазило до руку.

Недељом и у дане празника одлазио је у Ваљево да би се сусрео са напредним студентима и средњошколцима, нарочито са бившим школским другом Жикицом Јовановићем, који је повремено са својим родитељима и стрицом Миланом долазио у Горић, код Бошковог стрица Светомира. Преко њих Бошко је долазио до низа актуелних информација али и напредне политичке литературе.

После две године живота у селу Бошко наставља редовно школовање. Уопео је да се упише у Железничко-саобраћајну школу у Београду. И поред дуге паузе успешно је савлађивао школско градиво, па је и у новој средини био један од бољих ученика.

Ретке тренутке слободног времена углавном је проводио у друштву некадашњих школских другова из Ваљева, који су сада били студенти Београдског универзитета. Нешто касније упознао се и спријатељио и са неколико напредних београдских омладинаца. Учествовао је у раду једне читалачке групе, ангажовао се у расправама о актуелним политичким питањима, одлазио је на излете које је организовао СКОЈ а који су често поред рекреативног имали и политички значај.

За само две године, значи у редовном року, завршио је школовање и оспособио се за позив железничког чиновника. Одмах по завршеном школовању поднео је молбу за запослење. Прво место службовања добио је у железничкој станици Обреновац, удаљеној око 30 km од Београда. Повремено је из Обреновца одлазио у Београд поред осталог и зато да се сусретне са политичким истомишљеницима.

цима. Ти одласци нису промакли надлежним властима, па је убрзо, због свог опозиционог ангажовања и напредних идеја, „по потреби службе“ добио премештај.

Ново место Бошковог службовања био је Лајковац, у то време значајан саобраћајни чвор на ускотрачној железничкој прузи Београд — Ваљево и Београд — Чачак. Пошто му је ново место службовања било удаљено свега 25 километара од родног села Бошко овај премештај не доживљава као казну. У овој колубарској варошици он се одмах повезује са малобројним али врло активним напредним снагама, које су углавном окупљене око Фудбалског клуба „Железничар“. Међутим, он и у Лајковцу остаје веома кратко па није ни било праве прилике да покаже своје стварне људске, организационе и политичке квалитете.

На позив војних власти одлази 1936. године на одслужење редовног кадровског рока у Школи резервних официра у Сарајеву. У писмима из војске није се жалио на обавезе и тешкоће које са собом носи војнички позив, али је повремено негодовао због нехуманих и некоректних поступака појединих старешина према војницима. Никако му није било јасно зашто ти кочоперни официри и подофицири тако немилосрдно малтретирају своје потчињене када су и једни и други ангажовани на истом задатку — обуци за одбрану домовине. Ипак, све обавезе извршавао је крајње савесно и одговорно, па војни рок завршио као резервни официр.

Миљеник какањске чаршије

По повратку са одслужења војног рока Бошко је поново поднео захтев за запослење. Пошто дуже време није добијао одговор постало му је јасно да је уведен у „црну књигу“ и да је тадашњим властима постао непожељан.

Када је најзад добио обавештење да треба да се јави на посао у Какањ, градић у средњој Босни, био је збуњен и изненађен. На такво расположење утицали су и његови родитељи који су желели да се он поново запосли у Лајковцу или у неком другом месту у околини.

У Какњу је Бошко радио као отправник возова. Када је полазио на пут није ни слутно да ће тамо убрзо стећи симпатије и наклоност становника ове босанске варошице и доживети пуну афирмацију. Првих дана Бошковог боравка у Какњу добро се сећа његов тадашњи колега Борбе Савићевић: „Неколико година пред други светски рат Бошко Стојановић је сигурно био најомиљенији човек у Какњу. Омладина га је просто обожавала, пошто је био необично леп и духовит човек. Уз све то, одлично је певао и плесао. Поред младих обожавало га је и остало становништво ове варошице“.

У то време у Какњу је шеф тамошње железничке станице био Динко Додер, истакнути режимлија, малограђанин и велики каријериста. Бошкова популарност представљала му је „три у оку“, па је на разне начине настојао да га компромитује. За време једног Бош-

ковог дежурства, услед небудности скретничара, дошло је до удеса у коме је причињена извесна материјална штета. То је било довољно овом разметљивцу да Бошка суспендују и покрене дисциплински поступак.

Оцењујући да га Додер неосновано прогања и да би Бошко Стојановић маогао да буде значајно партијско упориште, комунисти су одлучили да му пруже безрезервну помоћ и подршку. Борбе Савићевић га је и јавно бранио на свим састанцима организованим тим поводом на железници. Добрим делом захваљујући тој подршци Бошко је ослобођен оптужбе. У исто време био је то нови Бошков корак ка Комунистичкој партији Југославије.

Почетком 1940. године у Алипашиним мосту одржан је саста-
нак железничких радника и службеника ангажованих на пруга-
ма: Босански Брод — Сарајево, Сарајево — Чукарица и Сарајево —
Хум. На окупљању железничара посебно се ангажовао Бошко Сто-
јановић, који је и говорио на том збору. Оштро је напао нездраве
односе на железници, сурову експлоатацију радничке класе, ши-
рење фашизма и националне нетрпељивости. Пошто је у то време
Удружење железничких чиновника имало реакционарно руковод-
ство, овом приликом поведена је борба за његово смењивање. У то-
ме се и успело.

Тих дана сарајевски студенти организовали су у Семизовцу
протесне манифестације против рата. Знајући за ставове Удруже-
ња железничких чиновника по овим питањима, студенти су затра-
жили и њихову помоћ. Сећајући се тих дана Борбе Савићевић нам
је испричао: „Ми смо без резерве прихватили овај позив. Масов-
но смо се окупили код Иванчића и кренули ка Семизовцу. Носили
смо заставе и транспаренте. Бошко је учествовао у припреми ове
значајне манифестације. Чак је и говорио на митингу. Понесен сво-
јим патриотским осећањима и створеним расположењем, прихватио
је у једном тренутку заставу и пошао на чело штрајкачке колоне.
Да би избегли његову компромитацију, одузели смо му заставу и да-
ли је другима да је носе. Стотинак метара касније зауставили су нас
жандарми и покушали да растуре нашу колону. Бошко их је љу-
базно замолио да нас не ометају, јер немамо намеру да правимо
било какав неред. На опште изненађење, па и запрепашћење, они
оу на то пристали.

За време службовања у Какњу, а нешто касније и у Зеници,
Бошко Стојановић се обилато користио писаном речју. Повремено
је сарађивао и у неким гласилима. Према речима Борба Пејака, пред-
ставника Дирекције југословенских железница, који је 1959. године
у Доњим Бањанима код Љига говорио на откривању спомен-плоче
Бошкy Стојановићу, Бошко је извесно време био сарадник и уред-
ник једног напредног омладинског листа у Сарајеву. Борбе Сави-
ћевић тврди да је Бошко највише писао о политичком ангажовању
омладине, условима живота и рада на железници, облицима борбе
против бирократизације и сурове експлоатације, итд. Нисмо, нажа-
лост, могли да установимо о ком се листу ради, па ни доћи до ње-
гових текстова.

Искусан партијски радник

Повезаност Борба Савићевића, Бошка Стојановића и других напредних радника са становницима Какња није могло остати незапажено. Плима борбеног расположења непрестано је расла, а напредне снаге су акционо, кадровски и организационо ојачале.

Како честа хапшења, претреси, саслушања, упозорења и друге полицијске мере нису давале очекиване резултате, излаз из ове ситуације најчешће је налажен у премештању вођа опозиције у друга места. Тако је Борба Савићевић добио премештај у Пале код Сарајева, а Бошко Стојановић у Фекетић — Секић. Знајући да се иза оне овоштале пароле о премештају „по потреби службе“ крију други мотиви Бошко је одбио одлазак на нову дужност тражећи објашњење за премештај. Међутим, убрзо је уследило ново решење о премештају за Страживојно на Врхпољу, али ни тамо није пошао. Добио је онда нови премештај у станицу Свјетлина код Пала. Пошто је у Палама већ био Бока Савићевић, прихватио је нову дужност и кренуо тамо. Убрзо, октобра 1940. године, премештен је у Зеницу.

После изласка из билећког затвора Тодор — Тоша Вујасиновић је поново постављен за секретара Окружног комитета КПЈ за Зеницу. То је било на месец два пред Бошков премештај у данашњи центар југословенске црне металургије. Није требало много времена па да се ова два истомишљеника сусретну, упознају, зближе и да почну тесно сарађивати. О томе је Вујасиновић, 12. новембра 1969. године, забележио: „Ради организовања илегалног рада били су ми потребни способни и поверљиви људи и тада су ми представили друга Бошка као провереног партијског радника, искреног друга и веома поверљивог човека. Као таквог, друга Бошка смо именовали да руководи једном партијском ћелијом, која је формирана од железничких и транспортних радника при железници, а и за сарадњу и рад међу студентском омладином. На том послу је, заједно са њим, радила његова другарица Рада. Ја се не могу сетити многих детаља из тог периода, а многи детаљи нису могли ни бити познати. Али се свакако сећам да је рад друга Бошка био од непроцењиве користи, нарочито захваљујући врсти посла, који је он обављао као железничар, те смо ту срећну околност користили за пребацивање појединих поверљивих другова, поверљивих материјала, хране, муниције и свега потребног за организовање илегалног партијског покрета у том крају...”

У књизи „Зеница — људи и догађаји“ Вујасиновић описује свој повратак из концентрационог логора у Билећи и указује на активност које су КПЈ и СКОЈ у то време организовали у Зеници и околини. Између осталог на 74. страни ове књиге је забележио: „... Убрзо после првих састанака мјесног руководства прешли смо на цијелом фронту у наступ. Поставили смо себи нове задатке и извршили поделу рада. На првом мјесту слободније смо приступили ома-

совљењу партијских организација и проширењу њихове основе... Формирали смо и партијску организацију у граду, њом је руководио железничар Бошко Стојановић”.

Податак да је Бошко Стојановић извесно време био секретар градске партијске организације у Зеници налази се и у другим сличним публикацијама.

За време боравка и службовања у Зеници Бошко је стекао доста нових познаника и пријатеља, али и активно учествовао у друштвено-политичком животу. Скоро да се није могла замислити ни једна већа акција партијске организације, односно непосредног радничког и омладинског покрета, без његовог учешћа. Неуморно је радио на омасовљењу и учвршћењу постојећих партијских организација. Био је уз то ангажован и у организовању и раду дилетантске секције, која је у то време са успехом приказивала позоришни комад Ирвина Шоа „Закопајте мртве”. Доста је радио и на припремама избора за радничке поверенике, када је листа Уједињених радничких синдиката у Зеници добила преко 2.000 гласова. Ипак, посебно је био ангажован на организационом и акционом јачању партијске организације, коју је у тим тешким данима предводио.

Потписивање тројног пакта Бошко је тешко доживео. Није могао седети скрштених руку. Још истог дана донео је одлуку да на кратко напусти Зеницу и отпутује у Сарајево У граду на Миљацки сусрео је неке од својих политичких пријатеља и са њима поразговарао о новонасталој ситуацији. Они су га обавестили о демонстрацијама које се припремају. Одмах је пала одлука да продужи свој боравак у овом граду и да се прикључи демонстрантима. На том путовању друштво му је правила и његова вереница Рада Милојевић, која је такође учествовала у штрајкачкој поворци.

Прогон у родни крај

Априлски рат 1941. године није затекао зеничку партијску организацију у пуном саставу. Мобилизација војних обвезника захватила је већи број комуниста, сарадника и симпатизера КПЈ. Мада је био резервни официр бивше југословенске војске Бошко Стојановић није позиван. То га је тешко погодило, па је ишао у војни одсек да протестује. Тамо је добио обавештење да га нису позвали због обавеза на радном месту. Објашњење му није било довољно убедљиво па је тражио да га упуте на фронт, али му ни то није помогло.

Десетог априла 1941. године дошло је до проглашења Независне државе Хрватске (НДХ) и објављивања прогласа у коме се каже да сви они који нису рођени на територији новостворене Независне државе Хрватске у року од 48 часова морају да напусте њено подручје.

Поступајући по захтеву усташких власти Бошко је са супругом и таштом већ 11. априла 1941. године напустио Зеницу и са најнеужнијим стварима кренуо у родни крај. Нови посао добио је у

малој станици Доњи Бањани код Љига, на прузи уског колосека Љиг — Горњи Милановац. По доласку у ново место службовања, а пре преузимања дужности отпавника возова, Бошко је на кратко свратио у родно месту да би се видео са родбеном и обавестио их о својој судбини. Тог дана добро се сећа његов брат Добривоје: „После уобичајеног поздрава и разговора о породичним питањима, позвао ме је у страну и запитао да ли имам шта од оружја. Показао сам му један карабин који сам нашао након повлачења наше војске, а он ми је рекао да га чувам као око у глави. Било ми је то чудно, па сам га питао зашто, а он ми је одговорио да ће се ускоро чути. Само неколико дана после избијања оружаног устанка Бошко ми је послао једног партизана са поруком да му дам тај карабин да га понесе у партизански одред...

Бошковог доласка у љишки крај сећа се Милован-Мића Радојевић, тада секретар Среског комитета КПЈ за качерски срез: „Средином априла обавештен сам од Окружног комитета КПЈ из Ваљева да је на територију Љига, тј. у Бањане, дошао друг Бошко и да одмах са њим успоставим везу, што сам наравно и учинио. Друг Бошко је у то време био кандидат или члан КПЈ и на мене је оставио веома добар утисак. Био је прилично марксистички образован и ускоро је постао секретар организације КПЈ коју су сачињавали по један члан из неколико суседних села, јер их није било довољно да би свако село имало партијску ћелију”.

Крајем јуна и почетком јула 1941. године Бошко Стојановић је био у сталном покрету. Обилазио је околна села, покретао и водио многе секције за јачање партизанског покрета. У селима качерског и таковског среза журно су радиле групе за прикупљање оружја, муниције, санитетског материјала и друге војне опреме, чије је оснивање иницирао управо Бошко Стојановић.

Мада је кратко живео у овом крају Бошко Стојановић је био иницијатор, организатор и учесник више значајних акција. Тако се, на пример, Михаило Радисављевић, првоборац из Љига, и данас сећа да је Бошко у лето 1941. године на станици у Доњим Бањанима и поред отпора машиновође, откачио два вагона у којима се налазила већа количина сапуна, дувана и друге колонијалне робе намењена окупаторској војсци. Уз помоћ запреге ти вагони су касније превучени у Љиг, где је заплена роба подељена грађанима.

Појединци и данас сматрају да је Бошко Стојановић обавестио штаб Ваљевског народноослободилачког партизанског одреда да ће у току ноћи између 9. и 10. августа 1941. године овом пругом проћи ванредна железничка композиција од Чачка према Ваљеву у којој се према његовим сазнањима налази разна роба опљачкана од домаћег становништва. Део бораца Колубарске чете Ваљевског НОП одреда са преко 40 бораца извршио је у договорено време препад на ту композицију у железничкој станици Латковић.

Бошково ангажовање на задацима КПЈ и народноослободилачког покрета није могло остати незапажено. Квишлишке власти почеле су сумњати у њега, па су га повремено и контролисали. У на-

мери да онемогуће његово даље повезивање са партизанима и ангажовање на партијским задацима испланирали су његов премештај. Под изговором да је то „по потреби службе” добио је ново радно место у Железничкој станици Накучани код Горњег Милановца.

Уместо на посао у Накучане Бошко је узео пушку намењену за обезбеђење станичне зграде и кренуо у састав Колубарске партизанске чете. Уз пут је познанике позивао да му се придруже. За само неколико дана окупљена је група од тридесетак радника и сељака из Љига, Славковице, Кадине Луке и околних села.

На путу у партизане та група „новопечених” бораца заноћила је у згради Основне школе у Планиници. И поред споразума о међусобном ненападању четници су их изненада напали. У том нападу, којим је командовао Дража Михаиловић, убијена су два партизана, а рањено и заробљено још неколико. Овај подмукли поступак четника изазвао је забринутост и неспокојство колубарских партизана, јер је озбиљно запретио да изазове братоубилачки рат.

Поводом овог инцидента у Колубарској партизанској чети одржан је састанак партијске организације. У дискусији је учествовао већи број комуниста, међу којима је био и Бошко Стојановић. Истицали су да је ово издајнички чин четника, али је превагнуо разум, па је заузет став да не треба даље заоштаравати односе са четницима.

Политички комесар Друге колубарске чете

На почетку оружаног устанка Колубарска чета Ваљевског НОП одреда имала је педесетак људи који су били добро наоружани и одевени. Она је извела више успешних акција паљења општинских архива, препада на жандармеријске станице и формирања првих органа нове народне власти у бившим колубарским и ваљевским срезовима. Захваљујући томе за нешто више од два месеца ова чета је толико нарасла и бројчано ојачала да је било нужно да прерасте у батаљон. Приликом прерастања ове чете у Колубарски батаљон Ваљевског народноослободилачког партизанског одреда, 14. септембра 1941. године у селу Робаје код Мионице формиране су четири чете и именован штаб батаљона. Истовремено је одређен и командни састав по четама.

Приликом формирања ових чета новоформирано руководство Колубарског батаљона нарочито је водило рачуна да у свакој чети буде приближно једнак број бораца и да међу њима буде бар по неколико чланова КПЈ и искусних партизана, који ће на млађе преносити своја сазнања и борбена искуства. Бошко Стојановић је том приликом одређен за политичког комесара Друге колубарске чете, док је дужност командира ове јединице поверена Максиму Његовану, ваздухопловном подофициру бивше југословенске војске.

Неколико дана након формирања Друга колубарска чета добила је задатак да крене ка Бачевцима и учествује у блокади Ваље-

ва, организованој ради онемогућавања продора непријатеља из опкољеног града ка слободној партизанској територији.

По плану штаба Ваљевског НОП одреда борци Друге колубарске чете, предвођени Његованом и Стојановићем, држали су заседе у рејону села Драчић и контролисали стратегијски путни правац Ва-

Бошко Стојановић

љево — Ужице. Борци су углавном смештени у задружној згради у селу Драчић, недалеко од језера. Прва њихова заседа била је постављена на брду Каменитовац, око 5 километара од Ваљева, а друга

на осмом километру истог пута, на месту Топаловац. На својим борбеним положајима колубарски партизани, припомогнути по једном четом Чачанског и Ужичког НОП одреда, извршили су и уколавање. Уз све то направљено је и неколико бункера који су били обезбеђени пушкомитраљезима.

За време боравка на положајима око Ваљева Бошко Стојановић је доста радио на омасовљењу партизанских јединица. Тих дана послао је једног борца из Јасенице да оде у Горић, његовој кући, и у партизане доведе његову супругу Раду, коју је одмах по доласку у батаљон, послао у другу чету. Тих дана још шест чланова породице Стојановић ступило је у Колубарски партизански батаљон.

Средином септембра 1941. године на месту Парлог у Драчићу одржан је народни збор коме је присуствовало око 200 становника овог и околних села. На збору су у име партизана говорили Рада Обућина, тада учитељица у Бачевцима, Иван Миловановић, опанчарски радник и истакнути активиста напредног радничког покрета у Ваљеву и Бошко Стојановић, политички комесар Друге колубарске чете.

Заробљавање и смрт

Шестог новембра 1941. године борци Друге колубарске чете добили су налог да се поделе у две групе и обезбеде редовно снабдевање за батаљон. Једна група, предвођена Бошком Стојановићем, имала је задатак да пође у Клинце и преузме прикупљене намирнице од Боже Дудића и Остоје Продановића, док је друга требало да пође у млин да самеле извесну количину пшеничног жита. При поласку на овај задатак Стеван Марковић Сингер, политички комесар Колубарског батаљона, упозорио их је на договор са четницима о међусобном ненападању. Према записима Милоша Браловића у књизи „Рањено срце“, Стеван Марковић Сингер, знајући за Бошково искуство са четницима у Планиници код Мионице, обратио му се као вођи групе следећим речима:

— Бошко, нарочито обратите пажњу на однос са четницима. Гледајте да буде присан, другарски...

Колубарци, предвођени Бошком Стојановићем, пошли су на задатак. Ишли су пешице преко бачевачког крша. Стигли су у Клинце, али нису одмах пронашли своје домаћине. Убрзо потом били су опкољени од далеко бројнијих и опремљенијих четника, који су одмах отворили пушчану ватру. У краткотрајном окршају погинуо је Превислав Јовановић, млади столарски радник из Санковића код Мионице. На позив четничких старешина да се предају, сви партизани сем Бошка Стојановића одложили су оружје. Убеђен да је у питању превара и сећајући се ранијег искуства са четницима Бошко се није дао обманути. На поновни позив четника да преда оружје одговорио је:

— Главу дајем, пушку не дајем!
— Одложи оружје! — понављали су четници.
— Рекао сам, главу дајем, пушку не дајем. — понови Бошко
— Одложи оружје нећемо вам ништа. Имамо наређење да вам
узмемо оружје и одмах ћете бити пуштени...

Бошко Стојановић је био упоран. Видевши да се са њим не може друкчије, четнички наредник, баци своју пушку, рашири руке и пође према њему говорећи:

— Ми смо браћа. Срби смо. Нећемо ваљда један другог убијати. Нама је наређено да вам узмемо оружје и ништа више...

Запрли и пољуби партизанског комесара. Бошко Стојановић се набе у врло неугодном загрљају. Није знао шта да ради. Након краћем размишљања баци пушку и приђе разоружаним партизанима.

Након ове преваре четници су повезали заробљене партизана и спровели их у Рајковић. Ту су их затворили у подрум једне кафане и почели да их саслушавају. Пошто су партизани нерадо одговарали на њихова провокативна питања мучили су их и тукли. Сутрадан су им поскидали одећу и обућу, а дали им неке прње.

Трећег дана од заробљавања — 9. новембра 1941. године — спровели су их у свој штаб на Равну Гору. Нешто касније затворили су их у кошару Живана Дамњановића. Тамо су настављена саслушања и мучења. Тукли су их, врећали и на друге начине понижавали.

У кошару су 12. новембра 1941. године у раним вечерњим часовима утрчала два четника и у исто време запитала:

— Ко је Бошко Стојановић?

Пошто се Бошко усправи, они му прилетеше, ухватише га под руку и изведоше га напоље. Није прошло ни десетак минута, а у шуми иза кошаре одјекнуо је пуцањ. Његовим друговима из кошаре, Јакову Дудићу, Слободану Кутићу и другима, постало је јасно да су га четнички зликовци убили и да вероватно ни они неће боље проћи.

Успомене

У знак сећања на Бошка Стојановића, а поводом обележавања четрдесетогодишњице настанка и успешног рада СКЈ, ССОЈ и синдиката, на згради Железничке станице у Доњим Бањанима код Љига, 12. априла 1959. године, Синдикална подружница железничких радника Среза Ваљево и Одбор за прославу ових јубилеја у општини Љиг подигли су му спомен-плочу на којој пише:

„... Овде је живео и радио Бошко Стојановић, отправник возова, члан КПЈ, командир Колубарске чете Ваљевског партизанског одреда. Заробљен је од четника и стрељан на Равној Гори, новембра 1941. године...”

Приликом откривања спомен-плоче — учинио је то Милован-Мића Радојевић — била је отворена изложба на којој је приказан животни пут и револуционарни рад Бошка Стојановића.

Успомену на Бошка Стојановића, од пре неколико година чува и Омладинско културно-уметничко друштво из Попучака, села надомак Ваљева, које носи његово име. И једна од највећих улица у Месној заједници „Ново насеље“ у Ваљеву носи име Бошка Стојановића.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

I. Литература

1. Браловић Милош: „Рањено срце“
2. Дракулић Милан: „Плима, осека, плима“
3. Вујасиновић Тодор: „Зеница — људи и догађаји“
4. Вујасиновић Тодор: „Мучне године“
5. Ковачевић Р. и Рајић М.: „Зеничка илегална партијска организација и СКОЈ 1941. и 1942.“
6. Јевтић Александар: „Усправљени у векове“
7. Јеремић Мића: „Жикица Јовановић — Шпанац“
8. Недељковић Д. и Трипковић М.: „Сто година Ваљевске гимназије“
9. Ковачевић Р. и Јеремић М.: „Нова народна власт у Србији“
10. Група аутора: „Жене Србије у НОБ-у“

II. Писане изјаве и чланци

1. Писана изјава Тодора-Тоше Вујасиновића
2. Писана изјава Милована-Миће Радојевића
3. Илинчић Милован: Хроника села Рајковић (у рукопису)
4. Радојчић Милорад: На ветрометини — хроника бивше општине Попучке (у рукопису)
5. Стенографске белешке разговора са истакнутим учесницима НОП-а које се чувају у Архиву у Ваљеву
6. Недељни лист „Напред“, Ваљево
7. Лист младих Попучака „Глас“

III. Усмена казивања аутору:

Добривоја Стојановића, Десанке Букић, Стевке Кутлашић, др Радмиле Милетић, Костадина Које Стојановића, Стојадина Стојановића, Јордана Стојановића, Борћа Боке Савићевића, Јакова Дудића, Бранка Ружичића, Игњата Голубовића, Михаила Радисављевића, Јовише Чубровића, Драгутина Зарића, Радивоја Ненадовића, Миодрага Пантића, Веселина Јеросимића, Милника Стојановића, Гине Миљковић и Драгише Кутлашића.